
zich zo doende af in twee werelddelen en in beider geval heeft hun optreden in de nieuwe wereld een prominenter plaats in de historiografie gekregen dan hun Nederlandse activiteiten. In deze bijdrage gaan we na hoe Van Raalte na zijn vertrek uit Nederland in 1846 herinnerd is in zijn vaderland.

Van Raaltes vertrek heeft er wel toe geleid dat hier de herinnering aan hem werd geboekstaafd nog voor hij overleed. Reeds in 1863 werd de geschiedenis van de Afscheiding gedocumenteerd. Van Raalte droeg aan deze Nederlandse uitgave van diverse bronnen inzake de Afscheiding vanuit Amerika onder meer bij met een ‘naschrift’. Hij beschreef daarin zijn leven vanaf zijn geboorte in 1811 te Wanneperveen en met name hoe zijn voornemen om net als zijn vader predikant te worden in de Hervormde Kerk in 1835 mislukte, omdat hij bij zijn kerkelijke examens niet kon instemmen met de kerkelijke reglementen. Zo kwam hij in 1836 in afgescheiden kring terecht, waar hij wel als predikant werd toegelaten. Bijna dertig jaar na dato achtte hij zijn standpunt op het examen en zijn kerkelijke overgang nog steeds juist, maar tegelijkertijd betreurde hij de breuk met de Hervormde Kerk.⁶

De eerste herinnering aan Van Raalte werd dus door hem zelf in het teken geplaatst van de tragiek van de kerkscheuring. Hij vertegenwoordigde in afgescheiden kring de gematigde, Gelderse richting. Zijn besluit tot emigratie is binnen en buiten afgescheiden kring en ook door hemzelf beschouwd in het licht van zijn onvrede, niet alleen met Nederland, maar ook met de conflictueuze toestanden in zijn kerk: ‘De verwijdering tusschen de geloovigen in Nederland was mij staag een bange, een tranen barende, een hart krenkende smart, deze heeft mij banger gemaakt dan alle vervolging’, schreef hij in zijn terugblik.⁷ Tot in rooms-katholieke kring werd hij bekritiseerd om zijn vertrek uit Nederland: hij zou zijn vaderland in de steek laten. Zodoende was hij, toen hij in 1846 uit het oog verdween, ook snel uit het hart geweken. In 1866 bezocht Van Raalte met zijn vrouw nog eenmaal oude vrienden en familie in Nederland, maar het matte kerkelijke leven in afgescheiden kring beviel hem nog steeds niet zeer, terwijl het modernisme in de Nederlandse Hervormde Kerk hem nog verder van de kerk van zijn voorgeslacht deed vervreemden. Hij was blij dat hij twee decennia tevoren voor het vrije en ruime Amerika gekozen had, waar het kerkelijk leven orthodox en energiek was. Nederlandse reizigers in Michigan herkenden in de oude Van Raalte dan ook meer ‘een gepensioneerd generaal dan een rustend predikant’⁸

Dat Van Raalte in Michigan een Nederlandse kolonie had gesticht en daarin een leidinggevende rol had gespeeld, speelde in zijn oude vaderland tijdens zijn leven evenmin een grote rol als het

⁶ *Kompleete uitgave van de officiële stukken betreffende den uitgang uit het Nederl. herv. kerkgenootschap van de leeraren H.P. Scholte, A. Brummelkamp, S. van Velzen, G.F. Gezelle Meerburg en dr. A.C. van Raalte* (Kampen 1863). Van Raaltes ‘Naschrift’ (323-338) is gedateerd april 1862 en gericht aan de uitgever.

⁷ Van Raalte, ‘Naschrift’, 337.

⁸ M. Cohen Stuart, *Zes maanden in Amerika* 1 (Haarlem 1875) 303.